

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A UZUN TEZİ

KIRILANLAR

Sözcük Sayısı: 3619

Kategori: 1

Araştırma Konusu: Derya Sönmez'in Sırça Kanatlar yapıtında yer alan öykülerde kadının toplum içindeki konumu öykülerinde nasıl işlenmiştir?

Mayıs 2024

İÇİNDEKİLER

I.GİRİŞ	3
II.İKİLİ İLİŞKİLER İÇİNDE KIRILAN KADIN	5
III.AİLE İLİŞKİLERİ İÇİNDE KIRILAN KADIN	9
IV.TOPLUMSAL İLİŞKİLER İÇİNDE KIRILAN KADIN	12
V.SONUÇ	16
VI.KAYNAKÇA.....	18

I. GİRİŞ

Derya Sönmez, *Sırça Kanatlar* (2021) adlı öykülerden oluşan yapıtını feminist eleştiri kuramı bağlamında yazmıştır. Öykülerde feminist bir bakış açısıyla kadınların toplumdaki yerleri ve insanlarla olan iletişimlerinin yansıtılması üzerinden 21. yy. kadınlarının duygusal problemlerinin, hassasiyetlerinin ve kırılganlıklarının işlendiği görülmektedir. Kırılganlık kadının derin ve düşünceli, incelikli nitelendirilebilecek muhakeme dünyasında, maruz kaldığı durumları değerlendirmesinin sonucu olarak hissettiği bir duygu durumu biçiminde öykülerde verilmiştir.

Öykülerde, yazar tarafından ‘geçmişle yüzleşme’, ‘yalnızlaşma’, ‘aidiyetsizleşme’ gibi temalar işlenirken kadına dair bu benzerlikte birçok sorunsala değinilmiştir. Kadınların kırılarak bu duygulara sürüklenmeleri verilmeye çalışılmıştır. Kadınların sevgilileri, arkadaşları, aileleri, iş çevreleri, komşuları arasında kökleri derine giden, uğradıkları kırgınlıklarıyla beslenmek durumunda kalışları ön plana çıkmıştır. Derya Sönmez’in *Sırça Kanatlar* yapıtı daha önce incelenmediği için bu çerçevede bir konu sınırlamasının yapılması uygun bulunmuştur. Bu çalışmadan sonra bu yapıta dönük yapılacak olan çalışmalar kapsamında bir öyküde birden çok konunun ve kadınına yönelik farklı konuların incelenmesi yöntemi de geliştirilebilir.

Öykülerde kadınlarının duygu durumlarını ve iç dünyaları yansıtılarak kadınların toplumsal düzen içerisinde uğradığı davranışlar sonucu kırılmaları konu edilirken bu var olan düzen içinde kadının kayboluşu ile giderek yalnızlaşması da işlenmiştir. Bu konu işlenirken farklı kimlik rollerinden kadın karakterler kurguya yerleştirilmiştir. Bu kapsamda karakterizasyonun kurgusal yapı içinde kurgulanması ile karakter kurgulanırken kullanılan dilsel yapının işlevinin de konunun sunulmasındaki etkisi değerlendirilmiş olacaktır.

Derya Sönmez'in kadının değerini kadının ancak bileceği gerçekliği ile kardeşlik kavramına daha çok eğildiği ve "Türk edebiyatında kardeşlik olgusunun yeterince yer bulmadığını düşünmesi ve Dostoyevski'nin "Karamazov Kardeşler"i, Çehov'un "Üç Kız Kardeş"i, İngmar Bergman'ın "Çılgınlık ve Fısıltılar"ı adlı kitaplarından etkilenmesi nedeni ile " *Akşam Suyu, Papaz Yahnisi*" öykülerinde kadınların kardeşliği konusuna yer verdiği" de söyleşilerindeki kendi ifadesidir. (Ulupınar, 2021) Derya Sönmez kardeşliğin değerine dikkat çekmek çekerken "Sırça Kanatlar" yapıtındaki öyküler boyunca kadın teması işlenirken doğa betimlemelerinden yararlanmış, doğaya olan bağlılığından yola çıkarak kaleme aldığı bu öykülerde sıkça doğa tasvirlerine yer vererek, doğa-insan ilişkisi üzerinden kadınların kırılabilirliği de yansıtılmıştır. Öykülerinde sözcüklerle atmosfer oluşturmuştur ve iç çözümlemeye yönelik olarak çeşitli iç monologlara da yer vermiştir." (Ulupınar, 2021)

Tez içerisinde, Derya Sönmez'in Türk edebiyatı içerisinde ele aldığı yapıtın konusu ve içeriği yansıtılacaktır. Sırça Kanatlar yapıtında yer alan öykülerde birden çok konu ve kadının etkileşimde olduğu sorunsalların yansıtıldığı görülmektedir. Öykülerde yazar birden çok konuya odaklansa da, bu çalışmada, başlıca olarak kadının kırılması ele alınacak ve her öyküde birden çok kırılabilirliğin yansıdığı olay ve durumun aksine, konuya bakışı çeşitlendirmek ve odağı dağıtmamak için kadının kırıldığı odaklardan sadece o öyküde en çok öne çıkan, dikkat çeken kırılabilirlik değerlendirilecektir. Birkaç öykü çalışmaya konu kapsamı dışında kalması gerekçesi ile dahil edilmemiştir. Bu bağlamda öykülerde kadının kırılabilirliği, kadının ikili ilişkilerde yaşadığı kırılabilirlikleri; aile ilişkilerinde, yani eşi ile, kardeşi ile ilişkisinde yaşadığı kırılabilirlikleri; toplumsal yaşam içinde yaşadığı kırılabilirlikleri çerçevesinde ele alınacaktır. Bu incelemede, yazarın da odağa almayı tercih ettiği gibi kadın konusuna yaklaşım değerlendirileceğinden, değerlendirmede de Feminist Eleştiri Kuramı bir okuma ve inceleme yöntemi olarak kullanılacaktır. Kadın karakter kurgusuna bu kapsamda değinilecektir.

II. İKİLİ İLİŞKİLER İÇİNDE KIRILAN KADIN

Derya Sönmez'in Sırça Kanatlar yapıtında yer alan öykülerin bazılarında kadın-erkek ilişkisi içinde kadın figürler kırılmışlığı işlenmiştir. Kadın kırıldıkça, ikili ilişkilerinde anlaşılmadıkça, ilişkisine giderek yabancılaşan ve yalnızlaşan birine dönüşmektedir. Bu dönüşüm kadın karakterin kurgulanması üzerinden işlenmiştir. Kadının başta erkekler tarafından kırılması sonucuyla kendi hayatından vazgeçme noktasına gelmesi, fedakarlığın onu yalnızlaştırmasının işlendiği öyküler “*Daha Bir Şey Görmediniz*”, “*Mutlu Çiftler Tangosu*” ve “*Ormanda*” öyküleri olmuştur.

Derya Sönmez'in başta ikili ilişkiler içinde kadının kırılmışlığının verildiği “*Daha Bir Şey Görmediniz*” öyküsünde anlatının başında evler şairi olarak anılan Behçet Necatigil'in “*ev*” ile ilgili şiirine yer verilmesi anlatının konusu hakkında okura ön bilgi vermektedir. Bu metinler arasılık ve montaj anlatım tekniği ile bu ev uzamı içerisinde sorunlu bir evliliğin ele alınması ve kadın-erkek çatışmasının izlenmesi bu öyküde kadını kıran temel şeydir. Öykünün başında kadının, eşinin taktığı atkının bıraktığı koku üzerinden ilişkileri yansıtılmıştır: “Yıllardır aynı parfümü kullanıyor. İlk duyduğumda çok etkilenmiştim. Zamanla pek çok şeyle beraber bu kokunun bana hissettirdikleri de değişti.” (Sönmez, 2021, s. 43) Bu ifadeyle Nihal karakteri ilişkilerinin aynı olmadığını zamanın getirisiyle birçok şeyin olumsuz yönde değiştiği vurgulanmıştır. Nihal karakteri yanlış evliliği yüzünden kendini; zamanı kaybetmiş, bir şeyleri kaçırmış hissetmektedir. Böylece Nihal duygularını ve hislerini toparlayamamıştır, kırılmıştır. Öyküde yer alan *bulanık, yağmurlu ve fırtınalı hava* betimlemeleri öykü kişinin kırılmışlığını yansıtmaktadır. Nihal, eşi ile sancılı bir ayrılık süreci içindedir. Geleneksel kadın temsili ve modern kadın temsili arasında sıkışmıştır. Etrafında gördüğü çiftlerle kendi ilişkisini kıyaslamakta, iç çatışmalar yaşamaktadır. Zamanla yalnızlaşmaya ve yabancılaşması başlamıştır. Sürekli olarak geriye dönüş anlatım tekniği ile geçmişi düşünmektedir. Eşi Metin'i terk edişinin onun ölümüne

sebepl olacagını düşünmüş ve bu yükü taşımamak adına mutsuz evliliğini sürdürmüştür. Kadının toplum ve kendisi tarafından uyguladığı bu baskı sonucunda iç çatışma yaşadığı evliliğini bile sonlandıramamıştır. Nihal karakteri bastırılmış duyguları, çatışmalı ruh hali ve toplumun idealize kadın yapısıyla kaybolmuştur; eşine, her şeye, hayata karşı kırgındır: “Benim pişmanlığım böyledir, bir kez başladı mı yanına diğerlerini de çağırır, sonra bakmışım hepsi birlik olmuş, devirle yuvarlana üzerime geliyor.” (s. 44) Bastırılmış duygularını yansıtan bu ifade ile Nihal’in iç dünyası anlatılmaktadır, pişmanlık kırgınlığa, kırgınlık da yalnızlığa yol açmıştır: “Peki, kendimi onun yanında neden bu kadar yalnız hissediyorum?” (s. 45) Kadının iç karmaşası, yalnızlaşması, kocasına ve topluma gitgide yabancılaşması anlatılmıştır.

Derya Sönmez’in ikili ilişkiler içinde kadının kırılmışlığının anlatıldığı bir diğer öykü ise “*Mutlu Çiftler Tangosu*” öyküsüdür. Öyküde kadın-erkek ilişkileri üzerinden yaşanan belirsizliğe, kadının kırılarak yabancılaşmasına ve erkeğin yalnız kalma korkusuna yer verilmiştir. Öyküde Sibel karakteri yaşayamadığı ve idealize ettiği ilişkiyi zihninde kurgulamıştır çünkü ilişkisine yabancılaşmıştır. Kendi derdinin ve sorunun anlaşılmadığını hissederek kendini adeta hayattan soyutlamıştır. Bunun yanı sıra anlaşılmak istenmesi ve anlaşılmadığı düşüncesi ile kırgınlık yaşamaktadır, sevgilisinden ve düşüncelerinden uzak bir biçimde ilişkisinde yaşayamadığı cinselliği sorgulamakta ve paylaşılabilen her şey için sevgilisine kırılmaktadır: “Gözlerimi kapadım, boynunun kuytusundan öptüm. Önce müziği dinleyerek öptüm, sonra öperek müziği dinledim. Yavaş başlayan ritim giderek hızlanıyordu. Gözümü açmadan, parmaklarımın hafızasına güvenerek ellerimi vücudunda dolaştırdım.” (s. 52) ifadesinde istekleri ve arzuları birbirinden çok farklı olan bir erkek ile kadının ilişkisinde kırgınlıklar yaşayan kadının yabancılaşması, mutsuzlaşması verilmiştir. Öyküde ben anlatıcısı olarak kadın hikâye etme ekine yüklenen işlev ile kendi kırılmışlık hikâyesini dile getirmekte, yazar kırgınlığı kadının ağzından yalın bir şekilde işlemiştir.

İkili ilişkiler içinde kadının kırılmışlığının ele alındığı başka bir öykü ise “*Ormanda*”dır. Öyküde karısı tarafından kendi haline bırakılan erkeğin durumu anlatılırken temelde kadını bu duruma sürükleyen kırgınlık duyguları betimlenmeye çalışılmaktadır. Öyküde verilen kadının vicdani çelişkisi ve kocasına karşı duyduğu memnuniyetsizliği ön plana çıkmıştır. Öykü *ormanda* geçmekte olduğundan doğal söylemlere; ağaçlara, kuşlara, bitkilere öyküde sıkça yer verilmektedir. Öykü boyunca karı-kocanın diyalogları bilinç akışı anlatım tekniği ile verilirken bu bağlamda okur sürdürülen çatışmanın duygusal geçişine anbean tanıklık eder. *Ormanda* öyküsünde metaforik anlatım ağaç, dal ve köy üzerinden yapılmıştır. “[K]arısına yaslanarak yürüyebilse küçük bir köye ya da yardım çağırabilecekleri bir yere ulaşırlar.”, “Ben gidiyorum, diyor kadın parmağıyla uzaklarda bir yeri göstererek., “Kimsenin suçu değildi. *Ormanda* her gün binlerce dal kırılır.” (s. 8) alıntısında verilen “*binlerce dalın kırılması*” ifadesi ve bunun ilk öykü olması, bu öykülerde anlatılacak kırgınlıkların çokluğunu da göstermektedir. Koca, karısına yaslanmak, destek almak, onunla birlikte olmak istemiştir. Yalnız kalmak istememiştir. Eşini kaybetmek istememiştir ancak onun yanında kendine gösterilmesini beklediği ilgiyi karısına gösterememiştir. Bu yönüyle öykülerde kırgınlıkların bazen küçük zannedilen ilgisizliklerden de kaynaklandığı aktarılmaya çalışılmaktadır. Öyküye göre, kadınların küçük ve sevgi dolu alakalar beklentisinden öte başka büyük bir beklentiye sahip olmamaları verilmektedir. Öyküdeki orman, bugünün koşullarıyla yaşanan dünyayı temsil etmekte ve yazarın doğa ögesinin en temel mekanlarından birini insan gerçekliğini anlatmak için kullandığını göstermektedir. Bu ‘*ormanda*’ kadın kocasını ‘*kütük*’e benzeterek hayatının bir parçası olarak görmeye devam eder ve yaralandığında onu bırakmayıp çare aramaya başlamaktadır.

Derya Sönmez’in ikili ilişkiler içinde kadının kırılması konusu “*Balıkgözü*” öyküsünde de işlenmiştir. Diğer öykülerden farklı olarak erkek karakter tarafından anlatılmıştır. “*Balıkgözü*”

öyküsünde erkek figür ve eşi Alya'nın ayrılık süreci aktarılırken erkek karakterin öyküyü kendi ağzından normalleştirerek anlatması olaylarda bir şey olmadığı izlenimi bırakırken öykünün anlamsal alt yapısında Alya karakteri kırılmış bir kadın olarak işlenmiştir. Bu bağlamda erkek figür yaşanan şeylerin farkına varamamıştır. Alya karakterinin yaşadığı kırgınlık ve erkek figürünün anlayışsızlığı bu defa da 'eşyalar' üzerinden işlenmiştir. "Sadece kişisel eşyalarının götüreceğini söylemişti. Ortak geçmişimizle ilgili hiçbir şey istemiyormuş." (s. 62) ifadesinde erkek karakterin ikinci cümlede kullandığı duyulan geçmiş zaman eki, iğneleyici bir üslubu olduğunu göstermektedir. Erkek karakteri terk edip onunla alakalı herhangi bir yaşanmışlık kalmasını istemeyen Alya karakteri eşine çok kırgındır ve hayatlarını keskin bir çizgiyle ayırmak istemiştir. Öyküde erkek figür umursamaz olarak biçimlendirilmiştir. Erkek karakter öncüllerini yanlış seçmiştir böylece Alya'yı kırmıştır. "Yarın akşam oğlanı bırakmak istediğini söyledi. Önemli bir işi varmış. Uygun değilim, eşyalarla ilgili bir sorun çıktı, dedim." (s. 64) ifadesiyle Alya karakteri kırılmıştır. Oğlunu bir kenara bırakıp farklı şeylerle ilgilenmesi, çocuk yetiştirme yükünün kadın olan eşe, Alya'ya kalması yansıtılmıştır. Erkek kadını da hiçbir zaman anlayamamıştır. "Hemen arkasından hoş olmayan başka şeyler de söyledi. Sürekli konuşuyordu. Bana mı yandakilere mi söylüyordu anlayamadım." (s. 64) ifadesiyle erkek karakterin eşini anlayamadığı aktarılmıştır. Alya evlilikleri boyunca anlaşılmadığı eşi ile iletişim kurmamıştır.

Derya Sönmez'in Sırça Kanatlar yapıtında yer alan bu öykülerde, kadın-erkek çatışmaları bağlamında kadın karakterler hayat arkadaşlarına veya sevgililerine kırılmış, yabancılaşmış, birbirilerinden kopmuşlar ve aidiyetsiz hissetmişlerdir.

III. AİLE İLİŞKİLERİ İÇİNDE KIRILAN KADIN

Derya Sönmez'in *Sırça Kanatlar* yapıtında yer alan öykülerin bazılarında kadının aile çevresindeki çeşitli ilişkilerinde kırılmışlığı işlenmiştir. Öykülerde kadınların kırılıp ailelerine sığınışları ve orada da kırılıp kendilerine, ailelerine yabancılaşmaları, yalnızlaşmaları döngü halinde anlatılmaktadır. Yalnızlaşan kadın bağlamında ailenin öneminin vurgulandığı bu öykülerde kadın ötekileşmiş hissetmekte ve soluğu ailesinin yanında almaktadır ancak her şeyin kadını kırmak üzerine kodlandığı bu dünyada kırılan kadınların hissettiği kaçınılmazdır, kadın ailesinin içinde de kırılmış ve aidiyetsizliği pekişmiştir.

Derya Sönmez *Sırça Kanatlar* yapıtında yer alan öykülerden "*Papaz Yahnisi*" öyküsünde kocası kaynaklı kırgınlık yaşayıp ondan ayrılarak kardeşi Selin'in evine sığınan kadın figürü işlenmiştir. Kadın figürü kardeşinin evinde kendi evini ve kocasını aramaktadır: "Erkanı arayan elim komodine çarpınca kendime geliyorum. İşte buradayım. Selin'in evi." (s. 25) alıntıda aidiyetsizlik duygusu vurgulanarak evin kardeşinin olmasına duyduğu yabancılık anlatılmıştır. Öyküde kadın karakter kendinden ve yaşadıklarından bir kaçış olarak temizliğe yönelmiştir ve kardeşine evin temizliğini üstleneceğini söylemiştir. Kocasıyla evli olduğu süre boyunca ev hanımı rolüne büründüğü öyküde vurgulanmıştır, bu rolünde kırgınlıklar yaşamış ve kardeşinin evine sığınarak kırgınlığını gidermeye çalışmıştır. Orada da kendini yalnız hissetmektedir çünkü kendi kimliğini kocası Erkan üzerinden kurmuş, öykü boyunca Erkan'a olan bağlılığını anlatmıştır. Erkan'ın ona uyguladığı şiddet karşısında kardeşi Selin karakteri ona destek olup onu yönlendirmeye ve onu bir bakıma bu evlilikten kurtarmaya çalışmıştır. Durum böyle olsa da kadın Erkan'a bağlanmıştır. Hayatında Erkan olmadan kendini eksik hissetmiştir. Kardeşinin desteği ve yönlendirmesi öykü boyunca devam etmiştir: "Yemek biraz fazla pişti diye az kalsın seni öldürecekti, unutma." veya "Her şey yoluna girecek, ondan uzak dur yeter." (s. 26) ifadelerinde kardeşi Selin karakteri kadın karakterin yanında olduğunu vurgulanmıştır. Kadın figürü kardeşine

rağmen Erkan'a olan bağlılığından kurtulamamıştır: “Hiç konuşmadan sesini dinlemek, aramanın bu türlü...” (s. 26) sözlerinde onunla konuşmasa bile aramadan yapamadığı vurgulanmıştır. Selin karakteri kardeşini manipülatif kocasından kurtarmaya çalışmaktadır. Öykü boyunca Selin, kardeşinin yanında durmakta, onun kırgınlıklarını gidermeye çalışmaktadır. Bu yanlış evlilik, kadını kocasına bağımlı birine dönüştürmüştür ve kadının öykü boyunca yaşadığı bu ikilem çeşitli şekillerde anlatılmıştır. Bu ikilem, kadın figür kocası ve ailesi arasında kalmasıdır. Kadın figürünün babası damadını onaylamamış evlenmemesi gerektiğini söylemiştir. Öykü boyunca kadın, kardeşi Selin'i ve ilişkisini gözlemlemiştir; onları pişmanlıkla karışık bir kıskançlığa sürüklemiştir. Aynı aileden olan iki insanın bambaşka iki hayatı olduğunu ve hayatlarındaki erkeklerin bunlara yön verdiği anlatılmıştır. Ailenin önemine ayrıca değinen öykü de kadın karakterinin yaşadığı ikilem kız kardeşinin dedikleri mi yoksa uzun zamandır bağlı yaşadığı kocası mı sorusu arasındaki ikilemdir: “Biri kardeşim, biri kocam. Hayatımda yer kaplayan iki kişi.” (s. 29) Bu ikilemle kadın figürü ailenin hayatındaki önemi okura anlatmıştır. Öyküde, bu karmaşa ve ikilem bilinç akışı anlatım tekniğiyle oluşturulmuştur. Öykünün adından ve öykü boyunca sıklıkla tekrarlanan *papaz yahnisi* ifadesi ile kadın figürü ve eşinin tartışmalarının temelinde bu yemek olduğu için sürekli leitmoif olarak vurgulanmıştır. Kadın, kardeşinin evinde de kendi evi gibi davranmakta, yemeği eksiksiz yapmaktadır. Kardeşinin baskıcı söylemleri de kadının kırgınlıklarının artmasına yol açmaktadır.

Aile içi ilişkiler içinde kadının kırgınlığının yansıtıldığı bir diğer öykü ise “*Akşam Suyu*”dur. Öykünün iki kardeş arasında geçenlerle kurgulanmış; anlatıcının, annesinin ifadeleri ile başlamıştır. Anneye olan özlemden kaynaklanan kırılmışlık öykünün temelini oluşturur. Kırılmış ve yalnız kurgulanan kadın figür ve kardeşi Sedat'ın bu kırgınlıkla birbirlerine yabancılaşmaları anlatılmaktadır. Bu yabancılaşma bağlamında annelerinin ölmeleri onları farklı bir biçimde kırmış ve dönüştürerek bambaşka kimliklere büründürmüştür: “Eskisi gibi olabileceğimizi hissettim bir

an. İki kardeş kavga eden, küsen, barışan iki kardeş. Çok yalnız bıraktım onları çok.” (s. 21) ifadesi ile kadın karakter kardeşiyle olan ilişkisini annesinin ölümünden önce ve sonra olarak ikiye ayırmıştır. Annesinin ölümünden sonraki kısım ise öyküde bir balıkçı teknesi üzerinde çeşitli metaforlarla anlatılmıştır. Öykünün kurgusunda balıkçı teknesinde, balık tutulmasının sebebi ise tamamen Sedat karakterinin anladığı ve ona ait bir dünya olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Yalnızlaşan kadının yanında, Sedat onun hoşlanmayacağı bir yer seçerek onu kırmıştır. Bozulan kardeşlik ilişkisi anlatılırken Sedat karakteri kendi alanında kardeşine ağzına geldiğini söyleme rahatlığında bulunmuş ve kadın bu defa da ailesi içinde kardeşi tarafından kırılmıştır: “Denizi bıçak gibi yarararak ilerliyoruz. Dümeni sağa sola oynatmamaya çalışsam da tekneyi düz bir rotada tutabilmek zor. “Ben ayakta zor dururken Sedat ortada rahatça dolaşiyor.” (s. 23) alıntısıyla kadın yaşadıkları ilişkiyi deniz metaforu üzerinden okura yansıtılmakta, çalkantılı ve yıpratıcı kardeşlik ilişkisi aktarılmaktadır. Sedat karakterinin davranışları karşısında kırılan kadın imajı bu öyküde de bulunmaktadır. Kökleri derine giden ama bir türlü açık bir şekilde dile getirmedikleri ilişkilerinde acıyı çeken, kırılan taraf yine kadın olarak işlenmiştir.

Kadının kırılmışlığının özellikle de kardeş ilişkileri üzerinden işlendiği her iyi öyküde de acıyı çeken taraf kadın olmuştur. Kadına yüklenen zorlukların altı bu kez de yaşadığı ağır duygularla çizilmiştir. Her iki öyküde de erkek figürlerin kadınlardan farklı oldukları, hassas olmadıkları değerlendirilmiş, yapıtta yansıtılan yaşanan acıların ve üzüntülerin kadınların üzerinden yaşanması eleştirisi yapılmıştır.

IV. TOPLUMSAL İLİŞKİLER İÇİNDE KIRILAN KADIN

Derya Sönmez'in Sırça Kanatlar yapıtında yer alan öykülerin bazılarında kadının toplumsal çeşitli ilişkileri içinde kırılmışlığı işlenmiştir. Toplumsal düzen içinde kadının kırılmışlığı, "kadın" olmanın gerçekliği içinde ya da toplum ile bireylerle ilişkiler gerçekliği içinde öykülerde yansıtılmaktadır. Bu öyküler yine ilişkiler üzerinden işlense de ana tema bu ilişkilerin, toplumların, bireylerin kadınları kırdığı böylece kadınların yalnız hissettiği, aidiyetsizliği olmuştur. Kadının figürlerin kimlikleri değerleri ve toplumdaki konumu üzerinden ele alınması yapıtın temelini oluşturmuştur.

Derya Sönmez'in "*Bütün Güzel Düşler*" öyküsü ile kadının büyüme sürecinde kırılmışlığı, yıpranmışlığı irdelenmektedir. Zamanın kadınları yıpratması, kırması ve yalnızlaştırması üzerinden işlenen bu konu, "Nurgül bak penceredeki kadının beyaz saçları kırpık kırpık. Kafası gövdesinin içine kaçmış. Onun da bir zamanlar senin gibi arkandan bağladığımı hayal etmek zor değil." (s. 94) ifadeleriyle zamanın kadınları giderek kırdığı ve yıprattığı vurgulanmıştır. Öyküde, bir ömrün hızla geçip gittiği, her şeyin son hızla son bulacağı anlatılırken güzel düşünmenin ve kırılan hayatların sarılması gerektiğinin vurgusu yapılmıştır: "Güzel şeyler düşünmek kolay değil. Oysa kötücül düşünceler kendiliğinden geliyor. Zihnimizi de her gün o tozunu aldığımız vitrinler gibi temizlememiz gerek." (s. 94) sözleri ile kadın karakter üzerinden güzel düşündükçe hayata tutunulacağı ve yalnızlaşan insanın iyi düşünmedikçe kaybolacağı anlatılmıştır. Buna ek olarak varoluşsaş bir kaygıyla kendine ait bir izin kalmayacağını sadece yalnız yaşlanıp, kırılarak hayatın son bulacağını düşünen kırılmış bir kadın işlenmiştir: "Bizden geriye ne kalacak bilmek istiyorum, ıssız kapı önleri dışında ne kalacak?" (s. 95) ifadesi ile de kadın kendi öz farkındalığı içinde kaybolmuş, yalnızlaşmıştır.

Kadının kırılmışlığının toplumsal ilişkiler içinde anlatıldığı “Daldan Düşme Korkusu” adlı öyküde, toplumsal düzen içinde kadının giderek yalnızlaşmasını ve toplum tarafından kırılmasını anlatılmaktadır. Öyküde yer alan karakterin ruhsal ve fiziksel bir boşluk içinde olduğu doğa betimlemeleriyle anlatılmıştır. Ormanda yalnız kalarak kendini ve geçmişini sorgulamakta bu sorgulama sırasında da giderek yalnızlaşmaktadır: “İçinde bulunduğum durum biraz saygıyı hak ediyor. Çünkü ben beş gündür, her sabah sekiz buçukta bir mesai titizliğiyle geldiğim bu ormanda simidimin yarısını onlarla paylaşıyorum.” (s. 47) şeklinde alıntılanan bu ifadede kurgulanan figürün “*içinde bulunduğum durum*” sözleri işten çıkarılışını vermektedir. İşten çıkarılmayı kabul edememesi üzerine yaşadığı kırgınlık anlatılmaktadır: “Çünkü simit dahil hiçbir şeyimi paylaşmadığım Serkan bile işten çıkarıldığımı duyunca başını telefonda kaldırıp manasızca da olsa bir süre yüzüme baktı. Ya ötekiler? Sanki artık başka biriymişim gibi davranmaya başladılar.” (s. 48) ifadesiyle toplumsal yaşamda başlıca da iş yerinde kurulan ilişkilerin samimiyetsizliği yansıtılmıştır. Kadının toplumsal değer ve konumunun çalıştığı iş ile belirlenmesi, işsiz kaldıktan sonra uğradığı ötekileştirilmiş davranışlar toplumsal yaşamda kadını kırmıştır. Dürüstlüğünden ödün veren insanlar ve çıkar ortamını yansıtan öykü de iş üzerinden kırgınlığıyla ortaya çıkan yalnızlaşması aktarılmıştır.

Kadının kırılmışlığının toplumsal ilişkiler içinde anlatıldığı bir diğer öykü “*Ayak İzleri*” dir. Öykü toplumun kadına olan bakış açısının özetlendiği bir öykü olma özelliğini taşımaktadır. Kadının, kadınlığın vurgulandığı ve bireysel sorgulamalarının yaşandığı toplumun anlatıldığı öyküde, kadın karakter evin yardımcısı olarak getirildiği evde “Nine” karakterine bakmakla yükümlü olmuştur. Öyküde bakım yaptığı bir “kadın”ın istekleri yük gelmektedir ancak vicdanı onu usanmaktan kurtarmaktadır. Bir bakıma bu yükten daha büyük yükleri vardır. Yardımcı kadın “kadın hastalığı” yüküyle kırgındır: “Kanamanız on günden uzun sürerse tekrar gelin, dedi doktor. Ameliyat gerekecek. Çocuk düşünüyor musunuz? Bahçivanın verdiği çiçeği düşünüyorum daha

çok, bir de ninenin ilaç saatini.” (s. 89) Bu bağlamda öykü kadın olmanın zorluğunu okura yansıtıken güçlü durmanın da altını çizmiştir. Öyküde kadının sağlık sorunu karşısında kendisini düşünemeyişi, yaşamında maddi gelir elde etmek adına çalışmaya devam etmesi gerekliliği ve kimsenin kendisinin hastalık yüküyle yıkılışıyla ilgilenmiyor oluşu kadının kırgınlığının sebebi olarak verilmiştir. Kadın, kadınlığını kaybetme korkusu yaşamaktadır. Bu dolaylı olarak kadının kendisine yüklenen annelik gibi toplumsal görevlerinin onda yarattığı baskıyı da göstermektedir. Bu bağlamda öykünün genelinde bilinç akışı tekniği uygulanmış, kadın figürün iç monologlarına yer verilmiştir. Hayatının anlık olduğunu düşünen kadın karakter yaşadığı yoğun duygularla bir sorgulayış içine girmiştir: “Aldır gitsin diyor nine, bundan sonra ne işine yarayacak. Bazı şeyler işe yaramaz ama yine orda olmasını istersin.” (s. 90) sözüne kırılmaktadır. Yazık ki toplumda kadının kimliğinin belirlenmesindeki etkenin annelik olduğu görüşü hakimdir ve öyküde bu üstü kapalı olarak öyküde eleştirilmektedir. Bir yandan da öykü farklı bir bakışla, kadının da içindeki güdüsel heves karşısındaki umudunu ve korkusunu yansıtmaktadır. Bu yönüyle de öykü kadının hayata karşı olan kırgınlığını da içermektedir: “Hayatta en zoru birisinin soluğunu takip etmek, onunla nefes alıp vermek, peşinden koşar gibi. Bacaklarımın arası ıslak. *Aldır gitsin*. Boğulacak gibiyim.” (s. 91) Sağlık, iş, hayat, her şey kadını sürekli kırmıştır, yormuştur.

Derya Sönmez’in yapıta adını veren “*Sırça Kanatlar*” öyküsü de kadının toplumsal ilişkiler içinde kırılmışlığı konusunu işlemektedir. “*Sırça Kanatlar*” öyküsünün başlangıcı bir “*inşaat*” metaforu üzerinden başlamıştır. Öyküde önce yükselen bir rezidans sonrasında mahallenin merkezine yerleşmiş cami minareleriyle insanların yaşayışları değerlendirilmiştir: “Şimdi tek korkusu, inşaatın minareyi de kapatacak şekilde yükselip onu büsbütün kör bırakması.” (s. 67) Burada minarenin görülmemesi endişesine kapılan kadın karakter, özgürlüğünün kısıtlanmasından korkmaktadır. Öyküde yaşamsal bir gerçeklikle karşı karşıyadır. Eşi ölmüş, kalbi

kırılmıştır. Eşinin kaybı toplumsal yapı içinde özgürlüğünü de kısıtlayacaktır endişesi de öyküde hissettirilir.

Öykü, Yedigâr Hanım'ın eşi öldükten sonra Hülya'yı evine yardımcı olarak almasıyla başlamaktadır. Bu öyküde hem Yedigâr Hanım'ın hem de Hülya'nın kırgınlıkları birlikte verilmektedir. Yedigâr Hanım'ın evindeki güneşin günün her saatine yayılmasına göre hareket etmesi metaforu, minarenin kapatılma korkusuna benzemektedir. Yedigâr Hanım için evdeki ve toplumdaki ilişkiler “*güneş*” gibidir: “Yedigâr Hanım gün boyu evin farklı köşelerini aydınlatan, ısıtan güneşle köşe kapmaca oynar. Işığın bu hareketinin evde yarattığı bazı hoşluklar da yok değildir. Sözelimi Selahattin'le yıllar önce, henüz otuzlu yıllarının başında çektikleri fotoğraf.” (s. 68) Burada güneş evdeki anıları yaşatmasıyla da ilişkilendirilmiştir. Güneş evdeki ilişkilerinin de iyi bir temsili olmuştur. Güneşin parlatması Yedigâr Hanım ve eşinin evdeki anılarını parlatması anlamını da taşımaktadır. Buna ek olarak Yedigâr Hanım Hülya'nın temizliği sırasında eski anılarını hatırlamakta ve kayınvalidesine olan kırgınlığını da dile getirmektedir: “Ne zaman bir araya gelseler lafı punduna getirir, üç çocuk büyütmesine rağmen dikiş dikerek kocasına nasıl destek olduğunu anlatırdı.” (s. 69) ifadesinde Yedigâr Hanım'ın kayınvalidesine olan kırgınlığı toplumun kadına dayattığı kadınlık algısını da yansıtmaktadır. Yedigâr Hanım geçmişte eşinin misafirine, yani eşinin patronunun karısının tutumuna, olan kırgınlıklarını da hatırlamaktadır çünkü o da kayınvalidesiyle aynı şeyleri hatırlatmakta üstüne toplumsal eşitsizlikleri de ortaya çıkarmaktadır. Patronun eşi, patrone daha üstten bakmaktadır, Yedigâr Hanım'a ve eşine, onları beğenmemektedir. Bu durum Yedigâr Hanım'ı bir kez daha kırmıştır ve yıllar sonra bile bunu hatırlamaktadır: “Elinize sağlık, demişti. Tabii bütün gün evdeşiniz, yemekle uğraşmaya fırsatınız oluyordu.” (s. 69) Öyküdeki Hülya karakteriyse yaşayamadığı hayattan dolayı kırılmıştır: “Ne güzel, imrenilecek bir hayatınız olmuş, dedi Hülya.” (s.70) Hülya karakteri geçmişine ve yaşantısına kırılmıştır. Geçmişinin kırgınlıklarıyla dolu iki kadının birbiriyle olan diyalogları bir

dertleşmeyle öyküde aktarılır. Her iki yalnız ve kırılmış kadın bu öykünün ana konusu olarak işlenmiştir.

Derya Sönmez'in Sırça Kanatlar yapıtında yer alan öykülerin çoğunda kadınların toplumsal ilişkiler içinde kırılmaları ve kırılan kadınların bu yalnızlaşmayla yine ya toplumdaki ya da kadınların diğer kadınlardan veya herkesten uzaklaşmaları olarak şekillendiği yansıtılmaktadır.

V. SONUÇ

Derya Sönmez *Sırça Kanatlar* adlı yapıtında yer alan öykülerin çoğunda ikili ilişkiler, aile ve toplum çevreleri içinde kadının kırılabilirliği ele alınmıştır. Derya Sönmez öyküleri kurgularken okura yalnızlaşan; kendine, ailesine ve ilişkilerine giderek yabancılaşan kadın figürler kurgulamıştır. Bu kadın figürler oluşturulurken kırgınlık ve yalnızlık teması ağır basmıştır. İçsel sorgulamanın ve yalnızlaşmanın hissedildiği öykülerde kadının kırgınlığından dolayı yalnızlaşması, onu yıpratıcı ilişkiler, düşünceler ve hayattan çıkmaması derinlemesine ve çok yönlü irdelenmiştir. Yalnızlaşmanın temel sebebini oluştururken kadının kırılan ve değersiz hissettirene dokunmak istemiştir. Bunlar toplumda hep göz önünde olan alışıldık, çok küçük ayrıntılardır. Kadın çeşitli rollerde, bazen kendi yaşadığı ilişkilerdeki kadın ve erkekler tarafından bazen toplumun dayantılarından kırılmaktadır. Kadınların kendilerini ve kırgınlıklarını düşünmeden hayatta farklı kişileri odaklandıklarında, eksildikleri her an öykülerde vurgulanmıştır. Kadın her şeyi dönüştürecek güçte olsa da bazen toplumsal dayatılara karşı duramaz. Kalbiyle, belleğiyle ve benliğiyle sürekli olarak kırılabilir. Öykülerde 'sırça kanat'lara sahip bir varlık olarak kadın kırılmaktan kaçamayacağı dünyada en azından bu acıları doyusuya yaşayarak kırılabilirliğiyle varoluş serüvenini tamamlamalıdır görüşü hissedilir. Bu yaklaşımla yazarın amacı, hassas ama güçlü olan kadının kırıldıkça güçleneceği vurgulanmıştır. Kadınlar kırıldıkça güçlenmelidir, kırıldığı yerden filizlenerek çoğalmalıdır ve kadın kadının desteği olmalıdır.

Derya Sönmez öykülerini oluştururken sözcük seçimlerini yalın, bilinen, alışılan ifadeleri kullanmak yönünde yapmıştır. Kadının iç dünyasını yansıtmak amacıyla bilinç altı temelli devrik ve eksilteli cümlelere yer vermesi kadın karakterlerin kırılmışlığını okura yoğun bir şekilde hissettirir. Doğa öğelerini kullanması, kadının iç dünyasını yansıtmak için kullanılan en temel

malzemesi olan Sönmez, okuru kırılan kadının karmaşık iç dünyasına sokar. Okurun, hele de kadın okurun, hangi yaştan olursa olsun, kendinden parçalar bulmasını sağlar.

Derya Sönmez'in Sırça Kanatlar yapıtı okuru kadının her alanda kırılması ve kırıldıkça güçleneceğini görmesi bağlamında dönüşmüştür. Toplumun bakış açısının ve toplumda kurulan ilişkilerin kadını kıldığı okurda izlenim uyandırmıştır. Derya Sönmez kırılan kadınları okura fark ettirmek ve bilinçlendirmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda okur kadınların kırıldıkça, yenile yenile güçleneceklerini, güzel düşlerle hayal kurmaktan vazgeçmemek gerektiğini aktarmıştır.

VI.KAYNAKÇA

Moran, B. (2008). Edebiyat Kuramı ve Eleştiri, İletişim Yayınları.

Sönmez, D. (2021). Sırça Kanatlar. SEL Yayıncılık.

“Derya Sönmez: ““Sırça Kanatlar”daki sırça yaşamlar | Selva Trak Ulupınar” EdebiyatHaber, 26

Mart 2021, <https://www.edebiyathaber.net/sirca-kanatlardaki-sirca-yasamlar-selva-trak-ulupinar/>